

גמ' ב"ק (ח: ג) - טענין

רב דניאל שטיין

א. תוס' כתובות (צב:) ד"ה דינא - ורבי היה מדקדק דאי ב"ח אינו יכול למצוא עדים לקיים שטרו ואמרי' דראובן יכול לטעון מזויף הוא לפי שהוא יודע בבירור אם הוא מזויף אבל שמעון מספק אינו יכול לטעון מזויף הוא אז נ"מ טובא וכן היורשים מספק אינן יכולין לטעון מזויף הוא על שטר שהוציאו על אביהן אף על פי שאין ב"ח יכול לקיימו.

ב. ס' ברכת שמואל (ב"מ סי' י"ג) - וצריך באור מהו דין הקיום שהצריכו חכמים האם נאמר דלענין שנעשה עתה מזויף לדין טענה להחזיק ממון בידו, כמו פרעון וטענת לא היו דברי מעולם במלוה על פה דהוא טענה רק לפטור את עצמו, ה"נ בשטר שאינו מקוים לפי תקנת חכמים, אבל בלאו דין טענה גם לאחר תקנת חכמים לא טענינן מזויף או לא, דלאחר תקנת חכמים אין לו דין שטר כלל וטענינן מזויף ואפילו בלא דין טענה.

ג. נתיבות המשפט (סי' ע"ה ס"ק ה') - אין להקשות מחנוני ופועלים מסימן צ"א [סעיף א'], דחייב הבעה"ב נגד הפועלים משום דהו"ל איני יודע אם פרעתיך, הא לא הו"ל למידע. דהתם בעה"ב פשע, דלא היה לו למסור להחנוני הפרעון, כמבואר בב"מ [ג' ע"א] דהפועלים מצי אמרי מאי אית לנו גבי חנוני, דטעמא משום פשיעותא (כמ"ש) עיין שם וכו'. ולזה נראה, דאיני יודע אם פרעתיך במקום דלא הו"ל למידע פטור, אם לא שחסרון הידיעה נולד מחמת הפשיעה של הבע"ד, כמו גבי חנוני ופועלים.

ד. גמ' ב"ב (ע.) - בעא מיניה רב עמרם מרב חסדא המפקיד אצל חבירו בשטר, ואמר לו החזרתים לך, מהו, מי אמרינן מיגו דאי בעי אמר נאנסו מהימן, השתא נמי מהימן, או דלמא אמר ליה, שטרך בידי מאי בעי, א"ל מהימן. [תוס' (ע:) ד"ה מ"ד - דניטעון ליתמי נאנסו וי"ל דמלתא דלא שכיח היא לא טענינן ליתמי דנאנסו קלא אית ליה ואף על גב דאבוהון הוי מהימן לומר שנאנסו מיהו לא טענינן להו וכו' וטענינן להו החזרתיו לך אף על גב דלא טענינן להו נאנסו כיון דאבוהון היה מהימן בטענה זו מיגו דאי בעי אמר נאנסו]. [רמב"ן מלחמות ה' (לו) בדפי הרי"ף] - שמכאן יש ראייה שטוענים להם טענת נאנסו שאלמלא אין דינינו לטעון נאנסו אף טענת חזרה לא נטעון להם שהרי אין נאמנות טענה זו אלא מחמת טענת נאנסו וכיון שאין אנו יכולים לומר שנאנסו היאך נאמר החזירם לך ואף על פי שאביהם היה נאמן בטענה זו מפני שהיה לו לומר נאנסו אבל אנו מכיון שאין אנו יכולין לומר נאנסו אין אנו נאמנין לטעון החזירם לך דמאחר שהיסוד הרוס איך יתקיים הבנין].

ה. נמק"י (ג: בדפי הרי"ף) - א"נ שראובן יותר פקח משמעון לטעון ושמעון אינו כאן שימנהו אפטרופוס.

ו. ס' קובץ ביאורים (ב"ק אות ה') - מדבריהם נראה שאין הנטען יכול לשלוח שליח בעדו לב"ד. דהא בגמ' קאמר הטעם דאזיל ראובן ומשתעי דינא בהדיה משום דבעל דבר הוא, הא בלא"ה לא.

ז. מכילתא (שמות כ"ב, ח') - "עד האלהים יבא דבר שניהם וגו'" - תניא, מניין לדיין שלא יעמיד אצלו סניגורין, ת"ל עד האלהים יבא דבר שניהם. [תורה תמימה (שם)] - נראה דר"ל שלא יהיו הבעלי דינים מציעין טענותיהן לפני הדיין ע"י מתורגמנים ומליצים וטוענים, אלא מפיהם בעצמם יגיעו דבריהם, להדיין, ומדייק כן מלשון עד האלהים יבא דבר שניהם, ועד האלהים ענינו דיינים, כמש"כ בפסוק הקודם, והיינו שדברי שניהם יגיעו להדיינים, אבל כשמציעים ע"י מליצים וטוענים הרי מגיעים דבריהם להמליצים ולא להדיינים ובכלל זה שלא יעמידו הבעלי דינים מליצים לפניהם לחפש להם זכותם כמו שנוהגים בערכאות, ובטעם הדבר נראה משום דע"פ רוב אלה המליצים שפרנסתם בזה הם משתכרים לאחד הבעלי דינין לטעון עבורו, והם אנשים בעלי מזמות ומתחכמים בטענותיהם להטעות את הדיינים לזכות את משלחיהם, ולכן ראתה התורה לנכון למנוע כל ענין זה, אלא הבע"ד יהיו טוענים בעצמם לפני הדיינים, ולא המליצים שיוכל היות שידברו דברים כאלה שהבע"ד בעצמם לא היו דוברים כן, ואין כאן דבר שניהם].

ז. גמ' שבועות (ל:) - ת"ר מנין לדיין שלא יעשה סניגרון לדבריו תלמוד לומר מדבר שקר תרחק. [ח' הרשב"א שבועות (ל) - ולענין שווי נתבע שליח לטעון בשבילו בבית דין, איכא מרבנותא ז"ל דאמרי דמצי למנות והביאו ראייה מהא שאמרו בירושלמי פ' כהן גדול גבי מה ששנינו שם כהן גדול דנין אותו וימנה אנטלר הגע עצמך שנתחייב שבועה ואנטלר נשבע, אלמא אי לאו שיש עסק שבועה ביניהם מצי למנויי שליח, וכ"כ הרב בעל הערוך ור"ח ז"ל, אבל בתשובה לרבי סעדיה ז"ל וכן בתשובה לרב אלפסי ז"ל איתא שאין נתבע יכול למנות שליח וכן בדין שלא ישמעו ב"ד מפי תורגמן טענות של שקר ופעמים שהנתבע אינו מעיז בפני בעל חובו שידוע האמת כמוהו והשליח מעיז שאינו יודע].

ח. ערוך השלחן (ח"מ סי' קכ"ד סע' ב') - וכ"ז מדינא אבל עכשיו המנהג בכל בתי דינים שגם הנתבע מעמיד מורשה וכ"ש התובע ובין שהבעלי דינים הם בעצמם בב"ד ובין שאינם בעצמם בב"ד ומ"מ אם אינם בב"ד והב"ד רואים שע"י המורשים אין ביכולת לברר הדין על הבירור שולחים אחריהם ובאים בעצמם לב"ד [או"ת] וכן נכון לעשות.